

ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ПОКАЗНИК РІВНЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я.

Родина Наталія Сергіївна,

*студентка, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: rodynans@krok.edu.ua*

Єна Анатолій Іванович,

*доктор медичних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: yenaai@krok.edu.ua,*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5907-7112>

Показник очікуваної тривалості життя (ОТЖ) - один із ключових показників, що входять у розрахунок індексу розвитку людського потенціалу - головного інтегрального показника для міждержавних порівнянь рівня та якості життя населення, стану громадського здоров'я. Зміна ОТЖ може бути наслідком проведення економічних, політичних, соціальних реформ в Україні, а також зміною ідеології українського соціуму. Очікувана тривалість життя у всьому світі поступово зростає [1].

У цілому за цей період ОТЖ в Україні для чоловіків зросло на 4 роки (місто - на 4,2 роки, село - на 3,7 роки), а для жінок - на 2,4 роки (місто - 2,5 роки, село - на 2 роки). Максимальне зростання ОТЖ зафіксовано у 2009 році: у чоловіків на 2 роки, у жінок - на 0,85 роки, при цьому тривалість життя міських чоловіків збільшилась на 2,05, а сільських - 2,12 роки; у жінок, навпаки, зростання тривалості життя було дещо вищим у містах, ніж у селах (відповідно, 0,90 і 0,75 роки). У 2016 році в Україні був досягнутий історичний максимум ОТЖ для жінок - 76,4 року. Для чоловіків цей показник склав 66,7 року. Навіть якщо зважити на певну неточність розрахунку показників ОТЖ, враховуючи непевність розрахункових даних статеві-вікового розподілу населення від бази перепису 2001 року, наявний факт прогресу в підвищенні життєздатності населення в Україні [2].

Однак, за сучасними європейськими мірками, сам по собі цей показник є дуже низьким: за ОТЖ Україна відстає від більшості розвинутих країн, і це відставання наростає, іноді перевищуючи 10, а у чоловіків - майже 15 років. Аналіз внеску до зростання тривалості життя змін смертності від основних класів причин смерті також вказує на відновлювальний характер цього зростання. Дещо кращою в Україні є ситуація у жінок, у яких спостерігається перевага у зростанні ОТЖ за рахунок зниження смертності від захворювань системи кровообігу. Проте, загалом ця перевага є дуже незначною.

Аналіз показників ОТЖ залежно від типу поселення (місто-село) свідчить про довготривале відставання показників сільського населення, яке зазвичай пов'язують із різною доступністю до медичної допомоги. Не менш важливими є відмінності в способі життя, у тому числі у споживанні алкоголю. На це вказує, зокрема, статистика смертності від алкогольних отруєнь.

Показники ОТЖ в Україні мають й доволі відчутні регіональні особливості, які можна поділити на три групи (залежно від рівневих і структурних характеристик тривалості життя) [3]:

- області з відносно сприятливою ситуацією - це західні області України (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська та Чернівецька області), в яких спостерігаються менші відмінності між чоловіками та жінками, міським і сільським населенням. Для цього регіону характерний найвищий рівень дожиття до похилого віку;
- області з вкрай несприятливою ситуацією з тривалістю життя населення (Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Херсонська та Чернігівська області), в яких ОТЖ є нижчою, ніж у цілому по Україні, а частка тих, хто доживає до старості, - найменшою.

Слід зазначити, що у зв'язку з тимчасовою окупацією АР Крим та м. Севастополь, а також проведенням АТО, ООС на території Луганської та Донецької областей, даних стосовно цих регіонів наразі або немає зовсім (АР Крим, м. Севастополь), або є неповні за певний проміжок часу (Луганська та Донецька області), тому вони не можуть бути використані для порівняння та аналізу в динаміці за останні роки.

Регіональні відмінності в смертності та тривалості життя в Україні обумовлені низкою чинників, вирішальними серед яких є рівень екологічного неблагополуччя, стан самозбережувальної поведінки людей і вплив стресових факторів. У 2006-2016 роках територіальна диференціація смертності визначалась переважно смертністю у тих самих вікових групах (від 20 до 65 років), які зробили основний внесок у зниження тривалості життя всього населення країни. Вплив на регіональні відмінності смертності у дитячому і похилому віці був обмеженим.

Головна причина низької ОТЖ в Україні полягає в тому, що значна частина смертей відбувається передчасно і від причин, безпосередньо не пов'язаних з віком, тобто, не детермінованих процесом старіння.

Аналіз довготривалих тенденцій ОТЖ в Україні, як і її зміни останніми роками, дають можливість з певним наближенням передбачити очікувану динаміку смертності та тривалості життя на найближчі 10-15 років. Зрозуміло, що неможливо передбачити одну єдину траєкторію, якою рухатимуться відповідні показники. Можна лише наближено окреслити ту область їх значення, всередині якої ця траєкторія пройде з достатньо високим ступенем ймовірності. Враховуючи реалії затяжної системної кризи в Україні, відсутність проведення кардинальних реформ, можна стверджувати, що найбільш реальна траєкторія зміни тривалості життя відбуватиметься за песимістичним сценарієм.

З огляду на сучасну кризову медико-демографічну ситуацію в Україні саме збереження та поліпшення здоров'я населення має стати одним із найважливіших пріоритетів державної політики.

Список використаних джерел:

1. Юрочко Т. П. Здоров'я населення як стратегічна складова сталого розвитку України / [Юрочко Т. П.] // *Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ.* - 2018. - Розділ 2. - С. 49-103.

2. Дані медстату України, <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html>.
3. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік. - МОЗ України, ДУ "УІСД МОЗ України", Київ, 2017р., 516 с.